

Trafikutskottets betänkande 2020/21:TU18

Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om ändringar av lagen om yrkesförarkompetens. Genom ändringen införs ett förlängt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om en förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. Förslagen motiveras av den situation med covid-19 som råder sedan 2020 och behovet av att säkerställa att adekvata åtgärder kan vidtas skyndsamt för att minska de negativa effekter som en spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och för människors liv och hälsa.

Enligt förslaget görs lagändringen genom att en lag om upphävande av ett tillfälligt bemyndigande utgår och ersätts med en ny lag om upphävande med ikraftträdande den 1 januari 2022.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:195 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Regeringens lagförslag	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens,

2. lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:195 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 8 juni 2021

På trafikutskottets vägnar

Jens Holm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jens Holm (V), Anders Åkesson (C), Magnus Jacobsson (KD), Teres Lindberg (S), Denis Begic (S), Maria Stockhaus (M), Jasenko Omanovic (S), Sten Bergheden (M), Jimmy Ståhl (SD), Anders Hansson (M), Thomas Morell (SD), Johan Büser (S), Elin Gustafsson (S), Helena Gellerman (L), Patrik Jönsson (SD), Emma Berginger (MP) och Åsa Coenraads (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2020/21:195 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Statsrådet Tomas Eneroth har tidigare informerat om situationen kring yrkeskompetensbevis med anledning av covid-19-pandemin vid utskottets sammanträden den 1 och 15 december 2020. Företrädare för Transportstyrelsen och branschorganisationen Sveriges åkeriföretag informerade i frågan vid utskottets sammanträde den 3 december 2020.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag om ändringar i lagen om yrkesförarkompetens med anledning av det virus som orsakar covid-19. Det föreslås ett förlängt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis.

Enligt förslaget görs lagändringarna på så sätt att en lag om upphävande av ett tillfälligt bemyndigande utgår och ersätts med en ny lag om upphävande men med ett senare ikraftträdande, den 1 januari 2022.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om ändring i lagen om yrkesförarkompetens. Utskottet välkomnar regeringens lagförslag eftersom den rådande extraordinära situationen innebär att det även i fortsättningen måste säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas för att minska de negativa effekterna för en sådan viktig samhällsfunktion som transporter.

Bakgrund

Spridningen av det virus som orsakar covid-19

På grund av spridningen av det virus som orsakar covid-19 befinner sig Sverige och omvärlden sedan våren 2020 i en svår situation och måste planera för extraordinära åtgärder. Världshälsoorganisationen (WHO) deklarerade den 11 mars 2020 att covid-19 är en pandemi. Den extraordinära situationen har visat att det måste säkerställas att alla adekvata åtgärder kan vidtas. Detta gäller inte bara för att kunna förhindra eller minska spridning utan också för att minska de negativa effekter som en spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och för människors liv och hälsa.

Lagen om yrkesförarkompetens

Lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens innehåller bestämmelser om grundläggande kompetens och fortbildning för förare som utför transporter med vissa motorfordon samt bestämmelser om utbildning för att få sådan kompetens.

För att få utföra gods- eller persontransporter ska föraren enligt huvudregeln ha ett yrkeskompetensbevis. För att få beviset krävs antingen grundläggande kompetens eller fortbildning och att de ålderskrav som finns är uppfyllda i enlighet med lagen om yrkesförarkompetens. Förare med s.k. hävdvunnen rättighet undantas från kravet på yrkeskompetensbevis för grundläggande kompetens. Som huvudregel gäller att en förare förvärvar grundläggande kompetens genom att delta i en grundutbildning. En möjlighet till förkortad grundutbildning finns också. Utbildningen ska avslutas med ett kunskapsprov. Vid godkänt resultat på provet ska ett yrkeskompetensbevis utfärdas. En förare som har förvärvat grundläggande kompetens och en förare med s.k. hävdvunnen rättighet ska med vissa intervall genomgå fortbildning hos utbildningsanordnare som får bedriva sådan fortbildning.

Transportstyrelsen ska utfärda yrkeskompetensbevis till en förare som genomgått den föreskrivna grundutbildningen eller fortbildningen, om föraren har giltigt körkort med den körkortsbehörighet som yrkeskompetensbeviset avser. Ett yrkeskompetensbevis är giltigt i fem år från den dag då det utfärdades.

Tidigare riksdagsbehandling

Med anledning av effekterna av det virus som orsakar covid-19 föreslog regeringen i maj 2020 i proposition 2019/20:165 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis en ändring i lagen om yrkesförarkompetens. I propositionen föreslog regeringen att den skulle få meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och att en sådan förlängning inte skulle få gälla längre än sex månader. Vidare föreslogs att regeringen skulle få meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis för den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid löpt ut under perioden den 1 mars 2020–31 maj 2020 och att ett sådant undantag inte skulle få gälla längre än sex månader. Utskottet välkomnade i betänkande 2019/20:TU18 regeringens lagförslag och pekade på att den nuvarande extraordinära situationen innebär att det skyndsamt måste säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas. I sitt ställningstagande framhöll utskottet bl.a. att yrkestrafiken har en samhällsviktig funktion för väl fungerande transporter, som i sin tur har stor betydelse för människors liv och hälsa. Riksdagen antog regeringens lagförslag, som trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020 (rskr. 2019/20:281).

Med anledning av de kvarstående effekterna av det virus som orsakar covid-19 återkom regeringen i januari 2021 till riksdagen med proposition 2020/21:80 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. I propositionen föreslog regeringen en ändring i lagen om yrkesförarkompetens och att regeringen ska få meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. Förslaget innebär att en förlängning inte ska få gälla längre än sex månader och att regeringen också ska få meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som har haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid löpte ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och ska inte få gälla längre än sex månader. Riksdagen antog regeringens lagförslag, som trädde i kraft den 1 februari 2021 och upphör att gälla den 1 augusti 2021 (rskr. 2020/21:161).

Riksdagen beslutade vidare att rikta tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av följdmotioner till propositionen:

- Regeringen bör skyndsamt se till att en möjlighet införs att förlänga dels giltigheten för yrkeskompetensbevis, dels undantaget från kravet på yrkeskompetensbevis för den vars yrkeskompetensbevis löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 fram till utgången av 2021.
- Regeringen bör vidta åtgärder som innebär att möjligheterna till distansutbildning utökas.

- Regeringen bör verka för en skyndsam hantering av ansökningar om att bedriva verksamhet som utbildningssamordnare.

EU:s regler om förlängning av giltigheten för yrkeskompetensbevis

Den 25 maj 2020 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698, den s.k. omnibusförordningen, som innefattar särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19 som avser förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden. I förordningens andra artikel behandlas vissa tillfälliga förlängningar av fristerna för fortbildning och förlängningar av yrkeskompetensbevisens giltighet.

Den 16 februari 2021 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/267, den s.k. omnibusförordningen II, som innefattar särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av den fortsatta covid-19-krisen som avser förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd, uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden samt förlängning av vissa perioder som avses i omnibusförordningen. Omnibusförordningen II började tillämpas den 6 mars 2021.

Propositionen

Förslag om ändring i lagen om yrkesförarkompetens med anledning av det virus som orsakar covid-19

I propositionen föreslås att regeringen till utgången av 2021 ska ges möjlighet att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från kravet på sådana bevis. Enligt förslaget ska en förlängning inte få gälla lägre än sex månader.

Regeringen motiverar förslaget med att det i den rådande covid-19-situationen kan uppstå praktiska svårigheter att bedriva de fortbildningar som krävs för att upprätthålla yrkesförarkompetens. Vissa åtgärder och rekommendationer för att hindra smittspridningen kan enligt regeringen antas få negativa konsekvenser för personer som arbetar som förare av fordon där krav på yrkeskompetensbevis gäller. Dessa förare kan förlora rätten att framföra sådana fordon på grund av bristande tillgänglighet till nödvändig fortbildning vilket på sikt kan leda till allvarliga störningar eller en överhängande risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed i förlängningen en risk för människors liv och hälsa. Enligt regeringen måste situationen därför åtgärdas.

Regeringen konstaterar att med anledning av de övergångsregler som tillämpades när EU:s direktiv om yrkesförarkompetens (2003/59/EG) införlivades i svensk rätt kommer ungefär hälften av alla yrkesförarkompetensbevis

som finns i Sverige att löpa ut under mars–december 2021 om ingen fortbildning genomförs. Läget skulle därför vara ansträngt även i normalfallet när det gäller tillgång på utbildningsplatser för de förare som behöver genomgå fortbildning.

Lagförslaget innebär enligt regeringen att det blir möjligt för de förare som inte får plats inom den maxkapacitet som restriktionerna har skapat hos utbildningsanordnarna att genomföra sin utbildning vid ett senare tillfälle. Under förutsättning att utbildningsverksamheten fortgår innebär detta en utjämning i systemet som gör att varje förare kan genomgå sin fortbildning innan yrkeskompetensbevisets giltighetstid löper ut.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att förslaget i sak ska genomföras genom att lagen om upphävande av det bemyndigande som gäller till den 12 augusti 2021 utgår och ersätts med en ny lag om upphävande som träder i kraft den 1 januari 2022. Förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis ska fortsätta att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

Riksdagens tidigare tillkännagivanden

När det gäller riksdagens tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör se till att en möjlighet införs att förlänga giltighetstiden för yrkeskompetensbevis och undantaget för utgångna yrkeskompetensbevis fram till utgången av 2021 redovisar regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat genom de förslag som läggs fram i propositionen.

När det gäller riksdagens andra tillkännagivande, om att utöka möjligheterna till distansutbildning, hänvisar regeringen till två genomförda förordningsändringar som innebär att det införts tillfälligt utökade möjligheter till distansutbildning vid fortbildning. Enligt regeringen är tillkännagivandet därmed tillgodosett och slutbehandlat.

När det gäller riksdagens tredje tillkännagivande, om skyndsamt hantering av ansökningar om att bedriva verksamhet som utbildningsanordnare, redovisar regeringen att information har inhämtats från Transportstyrelsen om hur myndigheten handlägger denna typ av ärenden. Regeringen redovisar att ett komplett ärende tar ca 1–3 veckor att handlägga och att ungefär 4 av 5 ansökningar behöver kompletteras på grund av ofullständiga utbildningsplaner. Transportstyrelsen arbetar med informationsinsatser, dialog och e-tjänster för att minska handläggningstiden. En uppdatering av det digitala utbildningsplanstödet ska enligt plan tas i drift under våren, vilket kan minska mängden kompletteringar och därmed även handläggningstiden. Regeringen anser att de åtgärder som Transportstyrelsen vidtar för att skynda på hanteringen av ansökningar är tillräckliga. Därmed redovisar regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

I den aktuella propositionen lägger regeringen fram förslag till ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens som innebär ett förlängt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. Regeringen motiverar förslagen med att det i den rådande situationen med spridning av det virus som orsakar covid-19 har framkommit att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedriva de utbildningar som krävs för att upprätthålla yrkesförarkompetens. Regeringen pekar på att vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för personer som arbetar som förare av fordon där krav på yrkeskompetensbevis gäller. Dessa förare kan förlora rätten att framföra sådana fordon på grund av bristande tillgänglighet till nödvändig utbildning. Utskottet anser i likhet med regeringen att detta på sikt kan leda till allvarliga störningar eller en överhängande risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed i förlängningen en risk för människors liv och hälsa. Mot denna bakgrund konstaterar utskottet i likhet med regeringen att situationen därför måste åtgärdas.

Utskottet välkomnar därför regeringens lagförslag. Yrkestrafiken har en samhällsviktig funktion för väl fungerande transporter som i sin tur har stor betydelse för människors liv och hälsa. Det är positivt att regeringen ges ett bemyndigande att fortsätta att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens proposition 2020/21:195.

Slutligen har utskottet inget att invända mot regeringens bedömning av ovan redovisade slutbehandlade tillkännagivanden.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:195 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

- 1 Förslag till lag om ändring i lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att lagen (2021:23) om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska utgå.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens¹ ska upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av december 2021.

¹ Senaste lydelse av 13 kap. 3 § 2021:22.